

Pierre Schaeffer - Solfeig de l'objecte sonor

Pròleg: els quatre elements del solfeig

Text del 1r CD que acompanya el Tractat dels objectes musicals.

(0:00 - 0:42)

«El so habita arreu. Però els sons, vull dir les melodies que parlen la llengua superior del regne dels esperits, només reposen en el si de l'home.» Així s'expressava Hoffmann a l'albada del romanticisme.

(0:48 - 1:29)

Aquesta fou, sembla, una melodia a la moda neandertal del temps de l'arc de boca, ancestre de tots els nostres instruments. Aquesta és, a l'albada d'una nova era electrònica, la melodia de l'estudi de Colònia, estrany retorn a les fonts. Tanmateix, l'esperit de la música, igual que l'esperit del so, no abraça tota la natura? El cos sonor, tocat mecànicament, es desperta a la vida, manifesta la seva existència, o més aviat la seva organització, i arriba aleshores al nostre coneixement.

(1:40 - 2:30)

Però de quins coneixements es tracta? La seqüència d'harmònics, que es presenta com la seqüència dels nombres enters, pertany a l'home o a la natura? El musical i el sonor es reparteixen l'esperit de finor i l'esperit de geometria? Amb aquest turbant, Hoffmann conclou, el músic no seria, per tant, amb la natura, en el mateix esperit, en la mateixa relació que el magnetitzador amb la vidant? Vet aquí l'enigma que gosarem afrontar en aquest treball, complement del Tractat dels objectes musicals, que conclou amb el dualisme musical. Si la música forma un pont excepcional entre natura i cultura, evitem el parany alternatiu de l'esteticisme i del científisme, confiïm més aviat en el nostre sí, que és una mirada des de dins. Aquesta mirada és tan viva, aquest llenguatge és tan clar, que sovint oblidem el suport que el sonor proporciona al musical.

(2:31 - 2:58)

Només es reté l'escriptura. Els objectes musicals es redueixen a signes que remeten a estructures de referència. Per mesurar la distància entre aquests signes de l'escriptura i els objectes reals que els sostenen, n'hi ha prou en veure les mateixes idees musicals encarnades en una altra matèria, cosa que de vegades permeten el geni del compositor i el d'una època.

(3:22 - 3:39)

Així, constatem que una dimensió escapa a la partició tradicional, la del timbre. Voldríem aleshores formar Klangfarbenmelodie retrobant el guia segur d'un solfeig. A la paraula timbre, el solfeig, una mica ximplet, respon que la flauta es reconeix pel seu so de flauta...

(3:39 - 4:06)

Ens trobem una mica decebuts! El solfeig amagaria algunes mancances greus? Caldria qüestionar aquestes màximes tan banals? Una blanca val dues negres. Aquest ritme és abstracte.

(4:07 - 5:14)

Està fet d'espaiament; a aquest ritme li manca ser habitat per la durada, igual que mancava la incarnació del timbre a la partició esquemàtica de Bach. Les durades donaran forma al ritme, igual que el timbre acoloria les altures. Així, dels quatre elements del solfeig, dos semblen assegurats per una notació gairebé matemàtica, els altres dos, el timbre i la intensitat sonora, són aproximatius, fins i tot empírics.

(5:15 - 5:38)

Aquesta notació fracassa davant de sons tanmateix ben simples. Recordem aleshores la lliçó dels lingüistes. No es pot reduir una llengua estrangera a l'esquema d'una llengua materna.

(5:39 - 6:50)

No dubtem que altres civilitzacions tenen alhora altres instruments i altres idees. Un solfeig que els és propi pot ser més refinat que el nostre. Ens trobem indecisos entre un retorn a les fonts i un acte de fe en la ciència.

(6:51 - 7:13)

A canvi dels nostres quatre valors musicals, l'acústica ens proposa en efecte tres paràmetres inesgotables, cadascun amb la seva unitat de mesura: freqüència en hertz, nivell en decibels i temps en segons. L'acústica ens proposa en efecte. La qüestió fonamental és aleshores aquesta: els objectes musicals són reductibles a aquests paràmetres, sí o no? Si sí, l'acústica donarà compte de la música.

(7:14 - 7:28)

Si no, només aportarà a la música informacions sobre les propietats físiques del so de les quals caldrà establir les correlacions amb les qualitats musicals. Aquest és l'objectiu de la primera part del nostre treball: correlació entre música i acústica.
